

ИСТОЧНИК.

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ
СВЕШТЕНСТВА И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

ВЛАСНИК :

ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ В.Х.
АРХИЈЕРЕЈИ.

*

УРЕДНИК: синђел ИЛАРИОН РАДОНИЋ, проф. богословије

ГОД XVI.

30. ЈУНА 1902.

БР. 12.

Садржина :

Десетогодишњица архиепископства Његовог Високопреосвећенства АЕ.
и Митрополита Сарајевског, Господина Николаја Мандића. —
Званично. — Спиритизам пред судом науке и Хришћанства. —
Општа хронологија у животу Исусовом. — Из тумачења св. Писма.
— Проповијед 10. недјеље по Духовима. — Истинитост васкрсења
Христовог потврђена сумњом апостола Томе. — Књижевне оцјене
и прикази. — Нове књиге и листови. — Званични огласи.

САРАЈЕВО

ПРВА СРПСКА ШТАМПАРИЈА РИСТЕ Ј. САВИЋА.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

ИСТОЧНИК

ДУХОВНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА
И НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Год. XVI.

Сарајево, 30. Јуна 1902.

Бр. 12.

ВЛАСНИК:

ЊИХОВА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ
АРХИЈЕРЕЈИ.

УРЕДНИК: снџел **ИЛАРИОН РАДОНИЋ**, професор богословије.

1892.—1902.

Десетогодишњица архијерејства

Његовог Високопреосвећенства АЕ. и Митрополита Дабробосанског, Господина **Николаја Мандића**.

12. (25.) јула о. г. навршиће се милошћу божјом равно десет година, како је наш љубљени Архипастир, високопреосвећени Господин *Николај Мандић*, архијерејски жезао примио, да озарен благодаћу Духа светога руководи брод среће и напретка свете цркве, српске школе и народа српског у овијем крајевима. Десет је пуних година, како пун пожртвовања, мудро управља са паством Својом, која се за то вријеме свагда освједочавала да је њен Архипастир загријан дичним родољубљем својих врлих предака, обогаћен великим искуством, са знањем и са апостолском ревношћу неуморно подизао, његовао, кријепио и утврђивао православну свијест и оданост према цркви, љубав према роду српском, а уз њу лијепу врлину Србинову, сталну вјерност према крунисаној глави, земље Господару, најмилијем цару и апост. краљу нашем Францу Јосифу I.

Ко је помно и са пажњом пратио благотворно дјеловање високопреосвећеног господина Николаја као митрополита

долњо-тузланског, па још обилатији и разгранатији рад Његов као Архијереја дабро-босанског, могао је искусити, да је Његово Високо-преосвећенство сав свој живот и биће посветило служби и интересима свете цркве и Њему тако милог народа српског. И свако, у кога је по природи срце благородно, мора на данашњи свечани дан десетогодишњице Архијерејства Његова из дубине захвалнога срца и душе изнијети пријестолу Свевишњег Бога своје најтоплије молитве, просећи од благога Господа још дуги низ година и драгоцену здравља Његову Високопреосвећенству, просећи Му неклонуле истрајности и немалаксале снаге, велике мудрости и жарке љубави, да започето дјело око добра и напретка свете цркве и њених вјерних синова мудро и сретно крају приведе, и тиме име Своје у именик великих јерарха православне српске цркве убиљежи.

Па на радосни овај дан, нека је и нама дозвољено, да уз општине, које су Његовим ревносим настојањем себи храмове вјере и просвјете подигле, уз браћу свештенике, који у Њему свога доброга и пожртвовнога оца познају, уз многобројне питомце Његове, које дарожљива рука Његова на пут самосталности у животу изводи, уз све оне, којима је добра чинио и чини, једном ријечи уз молитве и ријечи захвалности и признања сваког искреног и племенитог православног Србина: и ми поднесемо црквеној поглавици својој, љубљеном архипастиру нашем: Николају, своју најсмјернију честитку приликом десетогодишњице архијерејског посвећења Његова, кличући му из дубине захвалнога срца: Долгоденствуј владико свјати!

Живило Његово Високопреосвећенство, господин АЕ. и Митрополит Дабробосански: Николај Мандић!

ЗВАНИЧНО.

Српско-православна АЕМ. Консисторија Дабро-босанска.

Број 670/ех 1902,

Званична препорука

Пречасном српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Наш уважени и знаменити канониста и велики зналац црквенога права, Преосвећени Господин Др. Никодим Милаш, српско-православни епископ далматинско-истријски израдио је са особитом студијом у другом поправљеном и умноженом издању своје чувено и познато дјело „Православно црквено право“, које је ових дана доргоновила и у свијет пуштила издавачка књижарница и штампарија Пахера и

Кисића у Мостару, код које се исто дјело по цијену од 12, 14 и 16 круна у брошираном, платненом и дивотном повезу може добити

Ово друго издање „Православног црквеног права“ које износи 784 стране, савршеније је и од првога за 40 параграфа и 129 страна веће и опширније, и без њега не би требао, нити смио да буде ни један наш српско-православни свештеник.

С тога најтоплије препоручујемо и наређујемо српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије, да ову вриједну књигу набави и њезином се врском и богатом садржином поучи и у своме свештено-пастирскоме раду и дјеловању користи.

Сарајево 13. јуна 19 2.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански
НИКОЛАЈ, с. р.

НЕЗВАНИЧНО.

Спиритизам

пред судом науке и Хришћанства.

— Написао М. Вержболовичъ. —

(Наставак.)

Међу оваке убрајају се обично: Уолес пријатељ и сатрудник Дарвинов, У. Крукс знаменити енглески кемичар, Варлеј енглески физичар, Морган енглески математичар, Барен професор физике на дублинском универзитету, М. Перти професор природознанства на бернском универзитету, Хер познати амеркански кемичар, Фламарион француски астроном; од руских професора: зоолог Вагнер, кемичар Бутлеров, математичар Остроградски, философ Јуркевић, као и природознацац и списатељ Даљ и др.

Не таугирајући појединих имена морамо примјетити, да специјалисте у области природних наука нијесу увијек људи, који дубоко проничу у област психологије и религије, и често могу упасти у празновјерицу и мономанију. (Срав. Римљ. I. 21—22.) Уз то знаменити учешњаци нијесу увијек приступали к изучавању спиритизма као вриједни истраживачи појава природе; често су се они односили к тому као прости љубитељи представа¹⁾.

¹⁾ До чега је каткад могла доводити наивност највећих учењака, најљепши примјер за то даје енгл. кемичар У. Крукс. Материјализовани дух Кети Кинг течајем трију година редовно је проводио дуге вечери у његовој породици, разговарао је са члановима породице, учествовао је и у дјечијим забавама — једном ријечју толико се сродио с породицом професора, да није имао жеље ристајати се, што се видјело код праштања духа. Професор је искрено вјеровало у реалност духа, не примјећујући махинација медијума мис-Кук

На против кад је истраживање медијумских појава чињено са предосторожношћу, која је могла открити пријевару, и уз очување разумних начела научнога истраживања, медијумске појаве показивале су се или као резултат нехотичних мускулних покрета учесника сеансе, или као дјело хитрине и пријеваре са стране медијума. Тако на прилику догодило се, кад су пазили на то: Љусан, Араго, Фарадеј, Тиндал, Карпентер и др.

Послије овога, што смо рекли, рађа се питање, да ли је фактички могуће виђети у свима спиритистичким феноменима увијек заблуду, фину пријевару, лажно узимање облика, који не постоје, и не виђети начина објективно реалнога са необичним својствима? Коначно — није могуће! Јер би се као што право примјећује Уолес, морали назвати глупацима или лудима многи учењаци математичари, астрономи, физичари, кемичари, физиолози, лијечници и писци, који су повјеровали у оригиналност спиритистичких појава. Суд многих од њих са свим је одеудан. Тако Фехнер о сеансама Следовим говори: „уз најнапетију пажњу нијесам могао открити никакове пријеваре. То је изнудило у мене тако силно убјеђење, како силно би ја рад, да се њега ријешим. Моје признање реалности факата није произашло из симпатије к спиритизму, већ је достојна награда факту и личностима.

Но призивање реалности некојих загонетних феномена не чини још сасвим неопходном претпоставку о учешћу надчулних бића. „Врло је вјероватно, говори Тиндал, да узрок неких чудних појава спиритизма лежи у неком физичком принципу — непознатом и самим спиритима“. И фактички једни испитивачи медијумизма држе, да узрок загонетних појава лежи у нервној моћи медијума и присутних; а да се она јави, треба испуњавати некоје чисто механичке услове; други их објашњавају дјеловањем електромагнетичне силе у медијуму и предметима, која се открива у разним загонетним феноменима, услјед природне биполарности тјелеса или способности некојих субјеката, да напрезањем воље наруше у организму и тјелесима електричну равнотежу¹⁾.

На мисао о дјеловању природних сила у многим појавима медијумизма наводе слиједећа размишљања: медијумски дар није скопчан

¹⁾ Опити учењака Шазарена и Декља довели су их до убјеђења, да понирање медиума у транс није ништа друго, него нарушење електричне равнотеже у организму излучивањем позитивног електрицитета, услјед чега се показује могућим дивање медиума у зрак, левитација предмета услјед додиром или држања над њим руке, мицање столова и покућства. Опити Тархацова и Наркевића Јодко потврдили су електричност људског организма, која објашњује многе медијумске појаве. Исто тако опити Рајхенбаха, Дирвила, Де-Роша, Шазарена, Луиса и др. показали су, да се из људскога организма непреставо излучује свијетла материја, чија се свијетлост може виђети само сензитивима, а кад се излучењем електрицитета из организма појача свијетлост, могу је виђети и сви људи. Пошто медијум у вријеме трансa појачано излучује из себе електричност, то по овоме мњењу не морају бити чудне и појаве свијетлости на сеансама. Таким начином споменути учењаци долазе до закључка, да је у већем дијелу спиритистичких појава сумњиво учешће духова и ми имамо посла са мало испитаном формом еверџије.

са моралним, него са физичким својствима медијума; спиритистичке сеансе требају припремања и оговарајућих околности, као и испуњавања чисто спољашњих услова односно сједења, температуре, расположења личности, које у сеанси учествују и т. сл.; саме сеансе прати знатан губитак нервне моћи медијума, који обично осјећа физичку клонулоост послеје сеансе. Уз то мора бити као најбитнији услов за успјех сеансе тишина, мрак, намјерно угушење свијести и воље учесника сеансе. Но у таком случају већи дио спиритистичких феномена мора се свести у разред природних физичких и психофизичких појава.

(Наставиће се.)

Општа хронологија у животу Исусовом.

— Приопштио Никола Теодоровић, парох. —

[Обровац]

[Наставак.]

Факт је тако сигуран, да Минна јасно вели 14. Адара или Веадара може бити субота; али да се онда „Мегилах“, свети свитак читање књиге Јестирине, мора оставити за други дан.¹⁾

Шта је био празник Пурим?

Празник жријебања, јеврејски *Пурим* (Јестир. IX. 26. и даље) назван је по перзијској ријечи *пур*. У Септуагинти је преведена са *φρουροι*; и Јос. Флавије (Antiqu. XI. 6. 13) је задржао овај израз: *ἡμέρας φρουραίου*.²⁾

Грчка ријеч употребљена у септуагинти постала је како изгледа из јеврејске *пара*, ломити, и персијске *пур*, (комад, дно, коцка, жријеб.) Овај је празник заведен утјецајем Јестире на Асвира у спомен ослобођења Јудејског. Празновали су га 14. Адара. У очи тога дана је строг пост, који морају одржати и дјеца која су навршила тринаесту годину. У очи тога дана се скупљали у синагози и поред свеће се, кад изађу звијезде, читала књига о Јестири, Мегила, свитак *κατ' ἐξοχήν*, без изостављања.

На дан празника у јутро опет се читала књига о Јестири, којој је предходило читање о пропасти Амаликовој (II. Мојс. 17.).

За тијем се враћали својим домовима и проводили дан у игри и весељу; дијелили су милостињу, да би и сиротиња учествовала у опћој радости.

Овај се празник често извргао у теревенку, често је оскврњен скандалима. Јудеји додадоше овом весељу и један тужан дио. Поди-

¹⁾ Tractatus Megillah.

²⁾ У славенском је назван овај празник: φδρίμъ. —

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

гоше вјешала и објесише на њих човјека од сламе, кога назваше Аманом, именованом онога, који је хтио да упропасти јудејску насеобину у Персији: спаливши овога, спалили су свога гониоца.

Неки се позивају на ове скандале, као на важан узрјек, који је могао Христа спријечити, да не иде на овај празник.

Заборављају, да ови скандали у очима правог Јудеја нијесу могли лишити сам празник његовог свећеног карактера. За њих је он био народни празник, који их је потејећао на један од највећих догађаја, када се показала милост Божја према своме народу.

Зашто би се Спаситељ Јудеја и цијелог света устезао да празнује спас Израиља? Та овај празник жријебања бјеше празник сиротиње, коју је издашност богаташа том приликом обично нахранила. Дакле пријатељ сиротиње, како не би дошао оних дана, када су они које је он волио, били у радости?

Оно важно мјесто код Јосифа Флавија (Antiqui. XVIII. 5, 1, 2,) кад се правилно протумачи, такођер потврђује, да је Крститељ у оно вријеме заточен, како ми установисмо. Заиста је вјероватно, да строги пророк није могао дуго гледати скандал што га је починио Ирод Антипа: што је наиме отјерао своју закониту жену, ћерку арапског краља Арете, и узео Иродијаду жену свога брата Филипа. Ову своју браколомну намјеру извршио је Ирод последије једног свог пута у Рим. Јосиф не наводи вријеме тога путовања, али га можемо ипак доста приближно установити.

Једна zgodna прилика показала се 782. године од осн. Рима. Умрла је Ливија. Ушљед смрти старе царице Саломе ступио је у посјед наслједства, које је Ирод у својој опоруци овој оставио, вароши Јамнине, Арлод, Фазаел и Архелај. Било је у интересу Антипином, да покуша у овом тренутку, не би ли од овог посједа, који је био у сусједству његове државе, ма и један дио добио натраг. Ова претпоставка потпуно одговара брзом путовању, које Јосиф јасно истиче велећи да се Антипа вратио, пошто је послове, због којих је ишао у Рим свршио.¹⁾

Тацит (Annal. V. 1.) тврди, да је Ливија умрла за конзуловања два Гемија. Они су ступили у звање јануара 782. године. Ако је царица умрла у почетку године, путовање Антипино је било јануара — марта; а повратак његов, који је свакако био журан, да би што прије одржао браколомце сватове, падао је у исто доба са Нуримом; за то вријеме је Јован у Јудеји на обалама Јордана, као и у Переји,

¹⁾ Διαπραξάμενος ἐν τῇ Ρώμῃ ἐφ' ἄπες ἐστάλλτο.

која је такођер припадала Антипи, проповиједао покајање и истину, жигосући грјешнике, па ма то били и краљеви, као што приличи посланику онога, који без изузетка суди и великима и малима.

Кад сравњујући проучавамо четврто Еванђеље и три синоптичка Еванђеља, добићемо исти резултат. Исус је последије свога крштења 781. године, већ празновао прву Пасху — то је она Пасха, када рекоше Јудеји: „Ево већ четрдесет и шест година како се гради храм овај, а ти га хоћеш за три дана да подигнеш“ (П. 20.). Јован је онда још живио, као што свједочи први стих четврте главе. Првих мјесеца 782. године, када Исус у фебруару путује на Пурим, говори о њему као о човјеку, кога је већ нестало: „Он бјеше видјело, које гораше и свијетљаше,“ рече, „а ви се хтјесте мало времена радовати његову свијетљењу.“ (V. 35.). Јован је дакле заточен и посјечен или при крају 781. или првих дана 782. године, а мало последије тога се Христос повукао у Галилеју.

III.

Година смрти Исусове.

Да би могли изнаћи годину смрти Исусове, морамо

1. установити да је умро у петак;
2. доказати, да је овај петак дан Пасхе, 15 Нисан.

Доказавши ово морамо загледати само у астрономске таблице и јеврејски календар и међу пошљедним годинама Пилатовог намјесничовања потражити ону годину у којој је Пасха пала у петак. Та година ће бити онда година смрти Исусове.

Да је Исус у петак распет, то нам јасно свједоче Еванђелисте. Св. Лука (XXIII, 54) епомињући сарану Исусову, која се десила одмах по смрти, наводи дан и час: „И дан бијаше петак *παρασκευῆ* и субота освиташе“. Дан који је долазио последије *παρασκευῆ* или петка у кога се жене присутне на Исусовој сарани уздржавале од посла око балсамисања, ма да су миро и мирисе већ спремиле — тај дан вели св. Лука да је био субота (XXIII, 56). И напосљетку други дан, када жене иду на гроб с мирисима већ дан прије спремљеним, тај дан називају први дан суботни *τῆ δὲ μίᾳ τῶν σαββάτων**).

Св. Марко такођер вели, да је Исус умро у петак и да не би ко *παρασκευῆ* или петак помијешао са навечерјем Пасхе, јасно додаје: „јер бијаше петак (припрема) то јест у очи суботе“ *ἐπεὶ ἦν παρασκευῆ, ὅ ἐστιν προσάββατον*, (XV, 42.) „И пошто прође субота“ *διαγενομένου τοῦ σαββάτου* т. ј. у суботу у вече, жене купише мириса и миро да помажу Исуса;

*) У славенском тексту стоји овако: „ко еди́нѣ же ѿ субѣотѣ“, а Вук је превео са: „А у први дан недѣљни“. — П. Т.

и дана послје суботе τῆς μίας σαββάτων, дођоше на гроб (XVI, 1, 2). Св. Матеј говорећи о дану послје смрти Исусове, употребио је таке изразе, који искључују сваку сумњу; да се „сутра дан по петку“ ἡ τις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν сабраше главари. (XXVII, 62).

Три се синоптичара дакле слажу, сад да видимо четвртог еванђелисту. Његово се свједочанство потпуно слаже са овима. У XIX глави 42. стиху читамо: „Онде дакле петка, (παρασκευῆ, дана за припрему) ради јудејскога, јер бијаше близу гроб, метнуше Исуса“, а у истој глави стиху 31: „и будући да беше дан припреме (петак, παρασκευῆ) да не би тјело остало на крсту у суботу (јер бијаше велик дан она субота) Јудеји молише Пилата . . .“ А дан који је наступио после суботе у јутро „још док се не бјеше расвануло, дођоше на гроб Марија Магдалина“ (XX), тај дан Јован исто тако одређено назива овим именом као и остале Еванђелисте првим даном суботним τῇ δὲ μίᾳ τῶν σαββάτων.

Не можемо пожелити веће сагласности међу четири еванђелисте него што је ова.

Дакле ово стоји на сигурно, да је Исус умро у петак. Друга тачка коју морамо доказати јесте: да је Исус распет 15. Нисана.

Ово се мора већ из тог извести, што је умро једног пасхалног петка и што је по јудејском обичају у очи тог дана јео са ученицима пасхално јагње. Питање је каква је то била част: је ли онака, као што је прописано за Јудеје да је имају држати или није. Ако је така била, онда је вечера одржана 14. Нисана у вече, и позитивно је да су Исуса други дан на дан празника 15. Нисана распели.

Ако се обратимо на прва три еванђелисте, јасно је да сви говоре о последњој вечери, као о пасхалној вечери. „Био је први дан бесквасних хљебова“ вели св. Матеј τῇ δὲ πρώτῃ τῷ Ἀζύμων (XXVI, 17). Св. Марко још јасније вели: „то је био први дан бесквасних хљебова, када клаху пасху“ „ἔτε τὸ πάσχα ἔθουο“ (XIV, 12). Св. Лука истиче законити и обвезни карактер ове части велећи: „А дође дан бесквасних хљебова у које требаше клати пасху“ (XX, 17).

Поред овако јасних мјеста не можемо ову част сматрати као обичну част. Еванђелисте говоре о законом прописаној части, која се има одржати 14. Нисана.

Неки извјесни тумачи текста у намјери да ослабе свједоцбу четвртог Еванђелисте, покушаше да доведу Јована са самим собом у опрјеку. И заиста у XIX глави 14. стиху говорећи о пресуди Пилатовој вели: „А бјеше петак (дан припреме за пасху) пасхе“ — „Ἐκ τῆς παρασκευῆς τῆς πάσχα“.

Но како се *παρασκευή* узима и као „петак“ и као „дан припреме“, то они у мјесто да схвате ту ријеч као што би требало, наиме као петак дан пасхе, они је преводe као „дан припреме“, за пасху, трудећи се да докажу, како се по науци о језику и неможе друкчије преводити¹⁾.

Св. Игњатије (Filip XIII.) говорећи, о Пасхи која је пала у недељу назвао је *σάββατον τοῦ πάσχα*.

Сократ (Hist. ecl. V. 22.) говорећи о једној суботи, на коју је пао неки празник зар не вели: „*σάββατον τῆς ἑορτῆς?*“

Дакле не можемо се позивати на такovo тумачење да *παρασκευή τοῦ πάσχα*, значи припрему за пасху; с друге стране озбиљна критика не треба никад да доводи једног писца са самим собом у опреку, до год то не траже одлучна, непобитна факта.

(Наставиће се.)

Из тумачења св. Писма.

Чудо на гадаринској обали галилејског мора.

(Мат. VIII. 28—34; Марко V. 1—20; Лука VIII. 26—39.)

— К. Сильченковъ. —

— Превео Александар Живановић. —

(Осијек.)

[Наставак.]

Такав побожни страх је прије потјецао из другог извора. Тако некад и апостол Петар, видјећи необичан лов, кад оно од множине риба протерзаше са мрежа¹⁾ — послије узалудних напора рибара сву ноћ — припаде к њ колџеном Исусовом, глагола: *ἴσχυδι ᾧ мене ἄκο μῆζκ грѣшенъ ѣсмъ, Господа.* — Оужасъ во ѿдржаше ѣго ѿ всѣ сѣщма съ нимъ, — разјашњава јеванђелиста.²⁾ — Није ли такво било и чувство гадарипаца, кад видјеше чудо овог дивног исцјељења? ... То је тим вјероватније, што су Гадаринци били по свој прилици језичници, а у језичништву бијаше развијена вјера, да сами њихови бесмртни богови каткад силазе с Олимпа и непосредно опће с људима. У свећеној новозавјетној историји сачувало се једно казивање, које се односи на такву вјеру или боље рећи, сујевјерје језичничко. Када св. апостоли Павле

¹⁾ И Вук је од прилике овако разумијевао текст, те га је превео са: „И бјеше петак у ови пасхе.“ — Н. Т.

²⁾ Лука, V, 6.

³⁾ Лука V. 8—9.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

и Варнава дођоше у Листру и тамо крста благовјестившюца,¹⁾ међу слушаоцима бијаше и један хроми ѿ чрева матери своје.²⁾ Апостол Павле видјећи, како крст имахъ здравъ крсти³⁾ исцијелио га је једном својом ријечју. А људи, поражени таквимъ необичним чудом воздвигоша гласъ свой, локаленски глаголюще: вози, оуподобившесѧ человекъмигъ, синдоша къ намъ. Наринахъ же оубо Варнава Діа (т. ј. Зевсом), Павла же Ерміа⁴⁾ Једва пође за руком апостолима, да их задрже, да им не приносе жртве, за коју већ жрецъ Діевъ приведе ѿнци и приносе крнци предъ врата⁵⁾. Ако је такво било и расположење Гадаринаца према Иеусу Христу, то су заиста они били ближе истини од становника Листре, јер, ма да и не разумјеше они истиннога Бога и ма да су у Иеусу Христу видјели само једнога од својих богова — ипак је правилна била њихова претпоставка, да је њихову земљу посјетио сам Бог — и по њихово побожно чувство требало их је само просвјетити и довести их до правилног познања тога Чудотворца, који их је Својом силом поразио. Ма да је било и сујевјерно и потпуно језичничко, то чувство је прије заслуживало снисхођења и саучешћа, него оно стално невјерје Јудејаца, који уопће не признаваху божанства Пророку из Назарета (Јован 1. 46.), који су добро звали само Његово земаљско порекло. (Мат. XIII. 55.). Порекло Христово незнатно и просто не само да није изазивало према овом Пророку побожности, већ је напротив често било подлогом хуљењу на Њега, које је прелазило и у насиља према Њему, па шта више и у покушај, да Га убију (Јов. VIII. 59; X, 31).

Па ипак Господ, познавајући сву њихову злобу, знајући, да ће та злоба бити и узроком смрти Његовој, није престајао просвјећивати њихово потамњело духовно око, удућивати их, да га познаду, крчити пут к њихову срцу, окорјелу у злоби — а Гадаринце Он смјеста оставља, не разјаснив им ни како су били у заблуди у погледу Његове личности, нити како су уједно били близу истине... Или Га је бољело то, што су Га одмах замолили ѿити ѿ нихъ?... Но та је молба њихова била природна и појмљива, јер човјек не може у овом животу видјети Бога, осим да одмах умре.⁶⁾ Осим тога такву молбу је већ једном изразио, као што смо видјели, и ап. Петар — па ипак није та молба изазвала гњев у Господа, већ на против још оно пуно љубави сокољење: не бойсѧ и велико оно обећање: ѿселк вѣдеши человекъки лока⁷⁾

¹⁾ Дјела ап. XIV, 7.

²⁾ Дјела ап. XIV, 8.

³⁾ Дјела ап. XIV, 9.

⁴⁾ Дјела ап. XIV, 11—12.

⁵⁾ Дјела ап. XIV, 13—18.

⁶⁾ Исх. XXXIII. 20; Суд. VI, 23.

⁷⁾ Лука V, 10.

— А чим су то тако Гадаринци разгњевили Господа? Зашто Му је била њихова молба неугодна? Зашто Му је био неугодан њихов побожни страх пред Његовим божанственим лицем? Зашто без пријекора, без икаква објашњења Он намах испуњава њихово „моленје“ које је имало пошљедицом највећу несрећу за њих, јер их је лишавало Његова присуства? Очевидно је, да је „моленје“ Гадаринаца, осим побожности према Господу, као према њеком невидљивом Богу, имало у себи још нешто, што је Њему било особито неугодно, што Га је тјерало из друштва тих људи, који су изrekli такву молбу. А шта је то било?...

Прије него што одговоримо на то питање, морамо прво ријешити друго једно, које је с првим у врло тијесној вези: шта је наиме значило оно утопљење цијелог чопора свиња у мору, које је дозволио Господ бијесовима?... Како да растумачимо то, што је Господ испунио њихову злу жељу?...

Обично се мисли, да су Гадаринци били Јудејци, те у пропасти њиховог блага многи свиде казну Божју за њихов гријех, што су држали те животиње, које су им законом биле забрањене. Такво ријешење тога питања јесте врло лако и као што се чини природно — по уз то јако несигурно; сами заступници његови допуштају и другу могућност — да су Гадаринци били језичници.¹⁾ Та пак околност слаби и шта више ружи скоро сасвим значај и силу горњег ријешења; јер није довољно објаснити неки фактични догађај тек могућим узроцима. Ми шта више кажемо: врло је тешко допустити, да су Гадаринци били Јудејци и то је чак и немогуће. Јудејци доба Христа Спаситеља бијаху особито привржени буквалном схваћању свога закона. Дакле неопходно морамо закључити, да они нису као Јудејци могли држати свиња.

(Наставиће се).

Проповијед 10. недјеље по Духовима.

говорио у врањевачкој цркви 1901. године јеромонах

Владимир Боберић,

катихета вел. гимназије у Сарајеву.

Мат. 17, 14—23.

Доброта, благост и милосрђе Спаситеља нашег Господа Исуса Христа позната је била староме свијету, кад је оно још на земљи ходио, учио и радио оснивајући царство Божје на земљи, да је свијет

¹⁾ Тако и, пр. Арх. Михаилъ у свом дјелу „Толковое Евангелие;“ Олсхаузен (Bibl. Comm. стр. 301.) — Мајет (Krit. — exeg. Handb. стр. 230.), који сматра Гадаринце Јудејцима, није на чисто с тим, да ли су свиња били њихови, или језичника, који су с њима измијешани живјели.

жељно чекао, да његовијем крајем прође Исус. И чим би се чуло, да долази, већ би га чекало мноштво народа, који му доношаху болеснике, слабе и немоћне, да их Исус излијечи. И данашње св. јеванђеље описује један такав догађај, како је неки човјек донио пред Исуса сина свога, да га излијечи. Разлог, зашто је он баш Исусу донио сина свога, био је прво, што је болест синовља била тешка и опасна: *Господе! помилуј сина мојега, јер о мијени бјесни и мучи се врло; и много пуша пада у ватру и много пуша у воду, —* тако се тужио отац овога дјетета; други разлог био је тај, што је он већ покушао био тражити лијека сину своме код ученика Христових, али узалуд: *Доведох га, вели, ученицима твојим и не могах га излијечити.* И ученици Христови били су познати са предусретљивости и помоћи, и они су помагали и лијечили, али ево овдје покушај њихов био је узалудан и безуспјешан. И биједни отац доводи сина Исусу и горко се тужи на болест синовљу и на ученике Христове. Њега је скоро спопауло очајање послије неуспјеха ученика Христових, и у Христа гледао је сад као у задњу наду своју. А Христос божанским свезнањем продро је у душу оца и дјетета, схватио је узрок неуспјеху ученика својих, и одговарајући рече: *О, роде невјерни и покварени! докле ћу бити с вама? докле ћу вас ширљети?* Овим ријечима осуђује Христос како ученике своје, тако и оца и сина. Невјерство и невјеровање у Бога и помоћ његову било је узрок, те је вјештина и помоћ ученика Христових малаксала и не излијечно се болесни очев син. И ношто је Исус излијечно болеснога дјечка, приповиједа св. јеванђеље, *тада приступише ученици к Исусу, и и на само рекоше му: Зашто га ми не могосмо изнаши?* Христос им на ово одговара: *За невјерство ваше! Јер вам заиста кажем, ако имаше вјере, колико зрно горушично, рећи ћете гори овој: пријеђи одавде тамо и пријеђи ће, и ништа вам не ће бити немогуће. Јер се род овај изгони само постом и молитвом.*

Овдје говори Исус о првој и врло важној хришћанској врлини, о вјери. Вјера је основ нашем хришћанском животу и спасењу. Вјера човјека спасава, то је у толико прилика потврдио сам Исус Христос. Вјером у Бога и помоћ његову осокољен човјек поузда се у Бога и у само започето дјело своје. Гдје је вјера и нада, ту рад и посао, који човјек врши из љубави према Богу и ближњима, мора имати увијек лијена успјеха. *Ако вјеру имаше, ништа вам не ће бити немогуће,* говори Исус ученицима.

Зашто је дакле покушај ученика Христових остао безуспјешан и не излијечише болеснога дјечка? Може бити, да је било у њих увјерења у своју вјештину и моћ. Од куда дакле неуспјеха? Но пи-

тајмо најприје о важнијој ствари, је ли било у њих вјере у Бога, оне праве вјере, да је Бог, Творац и Промислилац свијета, да од његове свете воље све одвиси и човјек и живот и дјела му? Јер толико пута било је прилика, гдје сами ученици Христови нијесу били на чисто са вјером својом у Бога и Сина му јединородног. Сјетимо се само Томе¹⁾ и Филипа²⁾. Са каквим дјетињастим питањима ступају пред Господа свога у часу, кад се он пред смрт своју од њих растајао и држао им пошљедњи говор. Увијек су уз њега били и слушали наук његов, и још им није било јасно, ко је и зашто је дошао на свијет. И кад су већ сви ученици увјерени били у васкрс Христов, и радосно јавили Томи: *Видјесмо Господа, његово срце још је било хладно, јер га је ледила сумња: Док не видим на рукама његовијем ране од клина, и не метнем прст свој у ранг од клина, и не метнем руку моју у ребра његова, не ћу вјеровати*³⁾ А без вјере у Бога и Христа Исуса не може човјек ништа. Сам је Христос говорио ученицима својима: *Без мене не можете ништа учинити*⁴⁾. За невјерство дакле Христових ученика остао је покушај њихов безуспјешан.

Колико је вјера потребна, колико нада и љубав корисна за човјечје спасење, нека вам послужи као доказ један истинити догађај, који се недавно догодио негдје у Србији, и о коме сам ја чуо и читао!

Једном љекару разбољело се дијете. Отац га је лијечио савјесно, како је најбоље знао, али узалуд, јер је боља све више отимала мах. И јадни отац убрзо видје, да му је дијете на ивици пропасти. Дозове друга свога такођер љекара, да види дијете и каже му, да ли је доиста опасно са његовим дјететом, и да ли се није откуд у страху преварио и видјео опасност, гдје је и нема. Друг његов прегледа дијете и жалосним погледом потврди опасно стање дјетета, да ће смрт ускоро наступити. Обојица су учили велике школе, напунили су се знања и вјештине, па ипак ето у најстрашнијем часу како немо један другог погледају, а дијете се мучи и бори са душом. Но није доста имати само вјере у себе и своје знање, јер то је сујета и ништавило и без вјере у Бога ништа не вриједи. Њихова је рука малаксала, а лијекови ништа не помажу. И мјесто да су Бога молили са зрачком вјере и наде, предали су се тупој судбини, и код одра дјетињег чекали су страшни час смрти. Али није тако радила мати љекарева, мајка малог дјетета. „Како сте се уплашили, страховци једни! Не ће умријети унуче моје, ви ћете само видјети. Дobar је Бог и милостив, мајка ће

¹⁾ Јов. 14, 5.

²⁾ Јов. 14, 8.

³⁾ Јов. 20, 25.

⁴⁾ Јов. 15, 5.

се молити, да оздрави њено унуче.“ И док су два љекара посматрала развој болести, дотле се стара мајка Богу молила и са пуно поуздања по кући радила и спремала за свијетле ускршње празнике. И настуцила је страшна ноћ, кад је по мишљењу двојице љекара требало да смрт наступи. Они су бдили код дјетета, а старе мајке није ту било. Али гле, прошао је страшни час, и како су се зачудили, кад видјеше на дјетету промјену и знаке побољшања — болест се обрнула. Погледаше боље, а дијете уморено од болести слатко је заспало и лагано и правилно дише, сања нешто лијепо и блажен осмјејак игра на уснама и оку његову. Пропаст је прошла, смрт је мимоишла, дијете је било ван сваке опасности. Похиташе брже, да обрадују стару мајку, и како је нађоше? У собици њезиној скинула је икону Мајке Божје, запалила је воштаницу пред њом, и с вјером и надом топло јој се молила, да оздрави унуче њено. Од силна напора, утруђено молитвом и опхрвано сном клонуло је старо тијело њено, али је поуздану молитву старе мајке чуо Бог и Богородица. И кад је пробудише и вратише се дјетету, у тај мах зазвонише јутрења звона оглашујући свијету васкрсење и живот. На умилну пјесму ускршњих звона пробудило се дијете и весело гледаше око себе по соби. „Шта то звони тако лијепо?“ — упита присутне. „Данас је Ускрс, храно наша! — одговорише му, а дијете се зарадова: „А хоћу ли добити данас црвено јаје?“ — пита радосно. Стара мајка његова тврдо је вјеровала у милост Божју, да ће њено унуче оздравити, па му је спремила ускршње радости. И док су отац и мати премишљали, како дијете да обрадују, стара мајка његова пружала му је већ била лијепо црвено јаје, и радосно га поздравила: „Христос воскрес, дико мајкина!“

Треба ли зар лепшега доказа, колико може учинити тврдо увјерење човјеково. Такву вјеру, наду и љубав, као што је имала мајка овога дјетета мора пратити успјех. Гдје престану снаге људске, гдје клоне рука и вјештина изнемогне, ту наставља свемогућа сила Божја. Бадава су ова два љекара напрегли све силе своје, узалуд су превртали књиге тражећи лијекове против љуте бољетице, кад ниједна мисао њихова није се Бога сјетила, кад ниједан уздах њихов није Бога потражио. Сличан случај мало час наведенога. И отац болеснога дјечка, о коме прича данас св јеванђеље доводно је сина ученицима Христовим, али га не могуше излијечити за *невјерство* своје.

Да се преселимо мислима с овога догађаја у ближе и новије вријеме. И данас, браћо, има болести различитих врста, али једна болест тешка је, опасна и жестока, која нас тешко мучи и огњем пали, и та је болест, тако рећи општа, јер сви патимо од ње, а то је —

гријех. Општа зато, јер нема човјека, који живи, да не сагријеша, и нико није безгрјешан само један Бог. Па има ли љекара, има ли лијека против те болести? или нам је одређено, да грјеховном заразом сви у бесконачност пропаднемо? Има и љечилишта и љекара и лијекова. Љечилиште је ова св. наша православна црква, коју је Господ наш Исус Христос зато и основао, да се кроз њу од грјеховне заразе спасавамо. Љекари су у њој били изнајприје од Христа изабрани и постављени св. апостоли, а данас су нашљедници св. апостола епископи и њихови намјесници свештеници. Лијекови су св. тајне, а особито св. крштење, покајање, причешће и свештање масла. Ту је све, ту је милосрђе Божје, ту изобилна благодат Божја, ту згодна прилика за свакога, да се освети и очисти благодаћу Божјом. Па мислите ли, да се сви спасавају, сви лијече? О, не, не варајте се! Зли дуси, рекао је Спаситељ, изгоне се само постом и молитвом. Не само постом тијела него и душе; не само обичном молитвом, гдје се ријечи изговарају само, а срце спава, него *молитва вјере спашиће болеснога, и подигнуће га Господ; и ако је гријехе учинио, очистиће му се*¹⁾. Није доста само примати тајне, јер за спасење потребна је вјера при примању тајни, јер Христос није рекао: који се крсти, биће спасен, него је овако казао: *који буде вјеровао и крсти се, биће спасен, а ко не вјерује, биће осуђен*.²⁾ Св. тајна, ако се са вјером не прима, не помаже ништа сама по себи, нити насилнички тежи човјека очистити од гријеха. Гријеше дакле они, који приступају св. тајнама, и мисле, да је све учињено, ако су пред свијетом показали, да примају тајне, а у срцу своме нијесу осјетили ни искре вјере у оно, што се чини. Та и црква нас позива: *Вјером и љубављу приступајмо, да будемо причесници живота вјечнога*³⁾ Не причешћујте се дакле из обичаја само, или само зато, да се види пред свијетом, да сте се и ви причестили, него вјерујте у св. причешће, да је оно само пречисто тијело и сама часна крв Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа, и вјера ће вас ваша спости. И кад се исповиједате пред свештеником, немојте себе лудо заваравати, да је опроштење, које добијете од свештеника пуно утјецаја и успјеха и онда, када пред свештеником затајите коју мисао, који гријех Јер гдје је затајивање мисли, гдје је пријевара, ту вјере нема; а гдје вјере нема, нема ни спасења ни опростаја. Мјесто опроштења долази осуда и пропаст за онога, који св. тајнама без вјере приступа. Зато и говори св. апостол Павле: *који недостојно једе хљеб и пије чашу Господњу, крив*

¹⁾ Јак. 5, 15.

²⁾ Марко 16, 16.

³⁾ Херув. пјесма на лит. пређеосв. дарова.

је шијелу и крви Господњој¹⁾, па нас зато и опомиње: *Да испитује себе човјек, па онда од хљеба да једе и од чаше да пије; јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, јер не разликује шијела Господњега.*²⁾ Сами ваља да увиђате, да овдје св. апостол не говори о обичном хљебу и чаши, него о тијелу и крви Господњој у св. тајни причешћа. Па шта каже? Овај, који не испитује себе т. ј. који се није достојно припремио за тако велику и страшну тајну, којом се смрш Господња обзнањује³⁾ који не вјерује, него бесвјесно и са поругом, може бити приступа св. причешћу, нека не мисли, да се је на корист тијела свога и душе причестио. Не. За њега св. причешће не доноси спасење но осуду и пропаст. А тако је и са другим св. тајнама.

Ето дакле узрока зашто су и данас многи болесни, а тек мало се њих здрави опорављају. Јест, браћо моја и у Христу љубљени вјерни, пати се и данас род овај човјечански и мучи се у гријеху, страстима и болестима, које су увијек пошљедица грјешног, неразумног живота. И данашњи род наш распињу често дуси нечисти, грјешне жеље и порочне мисли, те бјесни и пада у ватру час, час у воду слично сину овога оца, о којима нам прича данашње св. јеванђење. Па шта је узрок, те се многи и покрај љечилишта, св. цркве наше православне и покрај љекара, духовника и пастира црквених и покрај лијекова, које нам је у св. тајнама оставио сам Господ Исусе, не спасавамо сви и не лијечимо сви? Сам Господ нас укорава данас, зашто је то: *За невјерство наше!* Јест, за спасење тражи се вјера, што брјегове покреће, и ако узимате вјеру, ништа вам не ће бити немогуће.

О, да бисмо се из данашњег св. јеванђеља поучили истинитој ријечи и науци Божјој за добро и спасење наше и наших! Помолимо се зато Богу Свемогућем, да усели у срца наша Петрову вјеру, тврђу од камена, да нас та вјера спасава на путу овог кратког живота у цијељи задобити онај вјечни у блаженству и царству славе Христове, коме нека је слава у све вијекове — амин!

Истинитост васкрсења Христова

потврђена сумњом апостола Томе.

— А. Митјакин. —

(Свршетак.)

Но ако се сумња ап. Томе није оснивала на показаним узроцима, то у чему се састојали њени прави узроци?

¹⁾ I. Кор. 11, 27.

²⁾ I. Кор. 11, 28. 29.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Као први узрок може се сматрати његов природни карактер, који се увијек јавља као најсилнији мотив у свима појавама живота. По природи то је био човјек неповјерљив, који је у свем тражио не-обориве доказе, који је желио да све види својим очима и да се увјери о свему јасно. У том карактеру је и добра и рђава страна гледећи на то какав правац превлађује. Зло је, ало се човјек већ толико одао духу невјеровања и критике, да већ сваку вјеру сматра илузијом, сваки неопиљив предмет утваром. Тад сумња прелази у право невјеровање и заграђује приступ вјери, која је наиме у суштини самој увјереност о невидљивом, као кад би се оно видело и опипало. Од такве крајности је дјеломично патио и ап. Тома; он је као што се чини подвргао сумњи шта више и истинитост своје сабраће или њихово здраво мишљење. Таква подозривост била је неправедна и штетна по одношају за једногласно свједочанство апостола, које је и до сада сачињавало једну од важних основа за вјеру у Христово васкресење. Но у тој непо-вјерљивости ап. Томе била је и добра страна, која је са сувишком давала равнотежу првој. Она је потицала из најдубље љубави према истини. Познато је, да што већма љубимо истину, тим већма желимо, да се увјеримо о њој; чим је више цијенимо, тим се већма трудимо, да се лично убиједимо о њезној нераздјеливности, да би овладали правом истином, а не дјеломичном. Таке су природе од неоцјењене вриједности за дјела истине и без њих би под видом истине ишло много што шта лажно и илузорно. Па зато као што је Тома међу апостолима тако исто и њему сличне природе у друштву човјечјем састављају драгоцјени дар божји, кога се треба држати. Ово су они, који желе, да положи свој прст на ребра Христова; њима није до-вољан само глас, да је Христос васкресао, него они сами хоће, да се увјере о томе личним додиром и опћењем с њим. И може се вјеровати, да је тако одлучна тежња душе, која тражи свјетлости, да би потпуно завапала истинот много угоднија Богу него незрјело и површно самозадовољење многих оних, који вјерују без сваке тежње, да се увјере о истинитости своје вјере.

Други узрок сумњи ап. Томе била је дубока жалост која га је обухватила. И сви у опће ученици били су као изнемогли под страшном потиштености, у којој се послје голготских страха налажаху; но Тома као што изгледа од свију највише. Човјек од природе меланхоличан, мргодан, склон да све види у црној боји, он управо није хтио вјеровати у васкресење свога учитеља просто зато, јер му се ово извјешће чинило сувише радосним, а да би могло бити истинито. С те стране ап. Тома јавља се као типичан представник врло многих људи

нашега времена. Проникнути неизлечивим песимизмом они мисле, да је истина увијек жалосна а све што изгледа да противрјечи овоме, јесте уображење и самообмана. Ако дубље завиримо у тајне таке душе то у људи слабије природе наћи ћемо безбожност, невјеровање у мудрост економије божје и у само биће Бога као мудрога и благога промислитеља. Код ап. Томе тај душевни процес ипак се није зауставио на томе, он је тако рећи пролазио кроз бездну подпунога очајања, и ако је он био сдружен с тешком потиштеношћу, то није била последица безвјерја, које неизбјежно води очајању, него последица безграничне љубави према своме Спаситељу, безграничног бола, кад га је изгубио. Љубав не убија, него оживљава и зато је шта више и у дубини најмрачнијег очајања тињала и свјетлуцала искра наде, која се могла разбуктати при првој несумњивој згодној прилици. Па и у опће песимизам не гледећи на своју мрачну страну, није лишен значења у смислу подржавања религијознога осјећаја и шта више стоји у том односају више оптимизма. Човјек, који живи по начелима оптимизма увијек је кадар прије заборавити Бога него онај, који је оптерећен жалосним мислима; а то је зато, што се у последњег природно јавља потреба, да у својој невољи потражи више помоћи од Бога: „Ка Господу завиках у невољи својој,“ повикао је у таком стању цар и пророк Давид. А ко тражи помоћи од Бога, тај је близу царству божијем.

Напошљетку код апостола Томе налазио се још један узрок његовој сумњи, а тај узрок је његова усамљеност, која бијаше последица његове потиштености. Мрачан и неутјешан уклањао се од других, да би у усамљености размислио о свој тежини насталога положаја. Ето зашто он није био заједно са осталим апостолима у онај срећни дан, кад им се јавио Христос, због чега је био лишен могућности подијелити с њима радост и морао је још цијелу недјељу дана проживити у сумњи и колебању. Но ово је баш јако упливисало на промјену његовог стања. Премда је он и изразио сумњу у радосну вијест васкрсења, но у дубини те сумње већ је затињала искра наде, и апостол Тома од овог времена почео се опет придржавати скупа апостолског бојећи се, да не би и по други пут био лишен могућности, да се лично увјери да ли им се јавила сјенка или заиста Христос, који је из мртвих устао. И кад је он престао да се туђи скупа апостолског, кад је опет ушао у њихову цркву, он је и добио оно, за чиме је у тајности жедњела и чему се надала душа његова кад је сумњала. Он је видио ускрелога Христа и сумње као да није ни било!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ово нас приводи posljedњем акту душевне драме ап. Томе, тријумфу вјере над сумњом. Кад су му апостоли казали и напошљетку га увјерили, да су видјели васкрелога Господа, нема спора, да је Тома за вријеме идуће седмице много и дубоко о васкрсењу учитељевоу размишљао. Најпослије од апостола саопћена вијест одвише је необична, да би јој се могло одједанпут повјеровати; но у исто вријеме како би га могли увјеравати о овоме свих десет апостола, кад би тврдња посве неоснована била?! Сви су они људи паметни и ваљани и кад нешто тврде, то није без основа. Размишљајући сам у себи апостол Тома вије се могао душевно умирити с овим; он је без сумње жедно слушао о ономе, о чему се говорило међу апостолима и другим шљедбеницима Христовим, можда је шта више сам распитивао апостоле Петра и Јована, жене мирносице и о томе, како и шта су видјели, оштро пазећи и на глас, који се ширио по граду о томе, као да су ученици ноћу украли тијело Христово и војници од страха побјегли, да јаве првосвештеницима и старјешинама што се догодило. У свему овоме било је тако много доказа у корист истинитости васкрсења, да се сумња ап. Томе морала пељуљати. Но по спољашњости он је и даље остао при својој природи, што по самој својој природи није примао ништа на вјеру, него се о свему хтио увјерити сам лично и стварним искуством. Послије осам дана Христос се поново јавио апостолима и поздравивши их обрати се љубазвим ријечима управо апостолима, који сумњаше: „Дај прст твој овамо и погледај руке моје, дај руку твоју и метни на ребра моја; и не буди невјеран, но вјеран“ (Јов. XX., 27.). Ово је било довољно за коначан тријумф вјере над сумњом. Апостол Тома као што се може судити по тексту јеванђелском није имао храбрости, да заиста опица руке и ноге, ребра и ране Спаситељеве. Видјевши га сам лично и чувши добро познати глас, који је проникнуо најдубљу тајну срца његовог, узбуђено је повикао: „Господ мој и Бог мој!“ и како се заиста представља, овде му се и поклонио. И Спаситељ милостиво примивши његово свједочанство, само је благо карајући рекао му: „Ти си повјеровао, јер си ме видио; блажени пак који не видјеше, па вјероваше“. У овој изреци звучи не осуда сумње ап. Томе, него се само показује на претезност вјере над сумњом.

У опће ап. Тома са својим душевним расположењем при вијести о васкрсењу Христа Спаситеља представља згодну слику расположења духа човјечјега при рјешавању врло великих питања живота. С овим питањима сvezане истине по некад бивају тако велике и радосне, да дух при свој жељи да им повјерује, ипак остаје пред њима у сумњи и хоће претходно да се увјери, да ли за ову вјеру има доста тачних

основâ, да се не би последије изложио најжешћем и горком разочарању. До овога степена сумња је потпуно законити фактор у дјелу познавања истине и ова може послужити као надежно средство за постизавање коначнога убјеђења о непромјенљивости познате истине. Отуда сама собом постаје јасна велика важност сумње ап. Томе у дјелу освједочења о истинитости васкресења Христова. Кад би се истина васкресења Христова оснивала само на вјери ученика, то би остало широко поље за сваковрсне сумње и неразумијевање, а такође и за предпоставке, да је ова вјера могла бити плод напрегнутог рада живчане системе. Но ево свима овим предпоставкама наноси се одсутан удар — једним фактом сумње ап. Томе. У његовом лицу јеванђеоска историја има идеалнога истраживача истине по најстрожијој критичкој методи и кад се овај строги, неповјерљиви свједок, који није повјерово чак ни једногласном свједочанству својих другова, саапостола — којима не вјеровати он заиста није имао никакве основе — кад се он на крају крајева убиједио о васкресењу Христовом и у пуној убијеђености изрекао узвишену исповјест назвавши га „Господом и Богом“ то је овим самим историја за увијек ударила неизгледиви печат на факт васкресења Христова, као на догађај потпуно вјеродостојан, који је кадар издржати најстрожије и најбрижљивије испитивање. Такав он и јесте. И таквим ће остати увијек у очима оних, који се користе сумњом не као оруђем директног и слијепог одрицања, него као једним од средстава за увјеравање о истини.

И риг. 1902.

Јован Дим. Јовановић.

свршени богослов.

Књижевне оцјене и прикази.

Ст. М. Димитријевић. Одношаји пећских патријараха с Русијом у XVII. веку. Из Гласа срп. краљ. акад. LVIII. Стр. 201—289. и Гласа LX. Стр. 153—203.

Садашњи ректор призренске богословије преч. г. Ст. Димитријевић учинио је врло добро што је за вријеме својих студија у Русији проучавао акта мни-старства иностраних дјела, гдје се очували извори за одношаје ерске патријаршије у Пећи и ерских манастира према Русима. Знаменитост свијех извора лежи у томе, што је врло мало докумената за познавање нашега живота под владавином туреком онога времена. Но на основу оваквих аката, старих ерских записа и страних путописа и биљежака моћи ће се створити приближно вјерна слика о економном, културном и моралном стању ерскога народа под владавином Турака у оно вријеме. Расправа Димитријевићева, која је постала на основу споменутих аката и извјештаја, важна је поглавито стога, што нам пружа нове свјетлости за културне одношаје нашега народа с Русијом, тумачећи уједно којим и каквим

путем пренесене бјеху руске књиге на словенски југ, потиснувши оданде ербуље. С друге стране опет износи нам живо јадно стање српскога народа и српске цркве током XVII. вијека, када бјеху опустошене и лишене некадашњих украса и драгоцености српске цркве, ради чега биједни калуђери мораху одлазити у „писанију“ т. ј. на пут ради купљења милостиње. Истакнућемо јоште да ће оваквим и личним радовима бити могуће протумачити и литерарно опадање код Срба, које се свакако има свести на материјалне оскудице тадашњих калуђера, ушљед чега је престала свака жеља за душевним радом, јер је требало мислити како ће се живот одржати од данас до сутра.

Своју радњу подијелио је писац на неколико одјељака. У првome одјељку црта он ране средњевјековне везе између старе Српске државе и Русије. Везе ове бјеху двојакe: материјалне и културне. Материјалне се огледеху у помоћи српских владалаца руским манастирима на Атону. Но културне везе су много знаменитије. За вријеме српске самосталности Србија пружа Русији књига а даје јој и знамените људе као Кипријана, Цамблака, Пахомија, Логотета и т. д.

Пропашћу српске државе дошло бјеше вријеме да Русија, која бјеше у напредовању, врати оне услуге. Јачим притиском од стране турске све је више сиромашно српски народ а са њиме и црква, ради чега потребно бјеше ишчекивати помоћ са стране. И већ крајем XV. и поч. XVI. вијека монаси биоградског успенског манастира полазе у Русију ради милостиње. На својему повратку из Русије почеше доносити и штампане црквене књиге, руско-славенским језиком, које истиснуше језик српско-словенски из цркве.

Писац особито подробно расправља о односима пећске патријаршије према Русији за вријеме Пајсија, Гаврила, Максима и Арсенија IV. Црнојевића. Ове везе огледале се обично у том, што су митрополити и старјешине на граници пропуштани били у Русију, те добивши милостиње у новцу, црквеним утварима и књигама враћали се назад. Московски цареви обично би митрополитима и манастирима издавали повеље, са којима су они сваке седме године имали право долазити у Русију ради прибирања милостиње.

За вријеме патријарха Гаврила стигао је био 1654. с архимандритом Михаилом требињски митрополит Арсеније ради милостиње, а имао је осим тога и изнијети њеке политичке поруке од стране патријарха Гаврила. Овај митрополит бјеше мало за тијем прогнан из Русије у Сибир као што прича Павле Алепски, којим се писац обилато послужио, да нам наслика што јасније бављење патријарха Гаврила у Русији.

Знаменити су подаци које нам пружа писац о бављењу седмоградског митрополита Саве Бранковића у Русији 1668. године. Одатле се јасно види, да је овај даровити јерарх мислио на ослобођење потиштенних Срба испод турског ига. Но занимљиво је јоште да се тијем актима потврђује Руварчево мишљење да гроф Ђорђе Бранковић није помазан за српског деспота у Једренима 1663. г. него је он то сам измислио.

Особитог је интереса разлагање о одношајима патр. Арсенија III. Црнојевића према Русији. Ови одношаји, који проистичу из савремених аката знаменити су стога, што бацају нове свјетлости на питање о пријелазу Срба у земље круне Угарске, на прилике које изазваше тај пријелаз и на број душа који том приликом остави крајеве на десној обали Саве и Дунава да се настани на лијевој.

Прешавши с народом на основу уговора са царем Леополдом I, стара се патријарх Арсеније III. да неокрњено очува вјеровање свете православне цркве и стечене народне повластице, те се ради веће потпоре обраћа и на Русију која је тада била у добрим односима са аустријским ћесарем.

Прилично свјетлости баца ова расправа и на грофа Ђорђа Бранковића, који је помоћу руске интервенције покушао, да се ослободи заточења.

Расправа ова писана је занимљиво, само бисмо пожељели да је изведена са мало више прегледности. Непријатно буне испади који се додјечу данашњих односа између Срба и грчке патријаршије, што, држимо, да нема мјеста у једној озбиљној расправи. Стварно и објективно проматрање извора и хладно изношење чињеница јесу особине које ће свагда вриједност једном дјелу повисити и допринијети, да се његови резултати одрже. У противном случају биће дјело пролазне вриједности, јер му није онда толико стало до истине, која у науци мора да је више свега.

Р—ћ.

Нове књиге и листови.

Шта је добро? Српским народним пословицама истумачио: Др. Данило Трбојевић. Ср. Карловци. Срп. манастир. штампарија 1902. — 59. 206 страна, 8₀. — Прештампано из Срп. Сиона. Цијена: 2 круне код писца у Земуну.

Ово дјело било је пред Матицом Српском, која је писца унутрила, да га у извјесном правцу доуни, но писац то није хтио учинити, због чега му дјело није награђено. Јављајући засад оволико, осврнућемо се на ову радњу доцније мериторно.

Извјештај о српско-православном богословском училишту у Рељеву код Сарајева за шк. год. 1901./902. Саставио: Протопрезвитер Михајло Лалић, управитељ. Сарајево. Земаљска штампарија 1902. — 52 стране. 8₀.

Послије осам година издат је поново у засебној књизи извјештај о овом за нас православној Србе у овим крајевима највишем просвјетном расаднику, у којем се младеж за свештенике образује.

Из овог извјештаја сазнаћемо, да је под врховним надзором Његовог Високо-преосвештенства, г. АЕ. и Митрополита дабробосанског Николаја, течајем минуле школске године предавао управитељ са 5 наставника. Предавано је петнајест предмета у свега 48 седмичних часова. Слушалаца било је у II. разреду 9, у III. 10, а у четвртог 16. — Првог разреда није било са разлога, што од пријављених гимназиста ни један није могао бити примљен због непотпуне предпреме. — Осим ових 35 редовних питомаца било је још 5 приватиста. Питомци су били примјерног, односно похвалнога владања, а опћи успјех је врло добар, јер према 69 одличних, 61 врло добар и 65 похвалних оцјена има само 36 добре и тек 15 довољне оцјене. Тај лијепи успјех нека је на част и ревностим наставницима и вриједним ђацима. По припадности било је питомаца (са приватистама) из епархије дабробосанске: 10, херцеговачко-захумске: 4, зворничко-тузланске: 4, бањалучко-бихаћке: 22. — Апсолуторне свједоче добила су 16 редовних ђака и 2 приватисте, 1 са одличним, 5 са врлодобрим, 7 са похвалним и 5 са добрим успјехом. — Заводска библиотека држала је 25 стручних, односно бедетриетичних листова и часописа, а има свега 1527 дијела, која су систематски, у хронолошком реду наведена у извјештају. — Идућа школска година почеће 19. авг. т. г. У завод се примају ученици који су свршили бар VI. гимназијски разред.

Ја.

Званични огласи.

К броју 10350 I/L.

1—2

Распис натјечаја.

У сјеменишту источно-православног богословског училишта у *Рељеву* упражњено је више питомачких мјеста, која ће се попунити почетком школске године 1902/1903. — Питомци добивају у сјеменишту бесплатан стан, храну, одијело и наставу у богословским предметима, осим тога свршетком школске године примјеран путни трошак за одлазак својијем домовима преко ферија. — За попуњење ових упражњених питомачких мјеста расписује се овим натјечај са додатком, да на то односеће се молбенице управити ваља надлежном епархијскоме митрополиту до најзад 28. јула (10. августа) тек. год.

Молитељи морају да докажу:

- 1) крснијем листом, да су источно-православне вјере;
- 2) школском свједоцбom, да су са добријем успјехом свршили осам разреда велике гимназије, односно, ако такoвих молитеља неби било, да су најмање свршили са добријем успјехом 6 разреда велике гимназије у Босни и Херцеговини, односно у подручју Аустро-угарске монархије;

- 3) свједочанством надлежне политичке области, да су припадници Босне и Херцеговине и да су неприкорног понашања и неочењени.

- 4) лијечничком свједоцбom, да су тјелесно и умно потпуно здрави

У Сарајеву, дне 13. (26.) јуна 1902.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 104161/L.

1—2

Распис натјечаја.

Почетком школске године 1902/1903. подијелиће се неколико штипендија по 400 круна онијем ученицима гимназије у *Сарајеву*, *Дол. Тузли* и *Мостару* који су вољни по свршеним гимназијским наукама посветити се свештеничком сталежу, и у ту сврху ступити у источно православно богословско училиште у *Рељеву*.

Онај који једну од тих штипендија добити жели, имаде своју са крснијем листом, задњом школском свједоцбom, лијечничком свједоцбom и обвезницом (реверзом) — да ће по свршеним гимназијским наукама ступити у рељевско богословско училиште, а у противном случају добивену штипендију земаљској влади у цијелости повратити — обложену молбеницу до најзад 7/20. јула т. г. дотичној котарској области поднијети.

Обвезницу имаде осим дотичног молитеља супотписати и његов отац односно судбено постављени старатељ (тутор), а мора иста и судбено легализована бити. На молбенице без реверза неће се обзир узети.

Сарајево, дне 30. (17.) јуна.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Српско-православна АЕМ. Консистоорија Дабро-босанска.

Број 481. ех 1902.

3--3

Е д и к т.

Марија Хернах, римокатоличке вјере, супруга Михаила Шитума, подворника ц. и кр. поште у Сарајеву, рођена у Грацу, а сада непознатог боравишта, овијем се позива, да се потписаноме духовном суду до 18. (31.) августа 1902. год. усмено или писмено пријави, пошто ће се иначе бракоразводна тужба њенога супруга и без ње, односно са њеним уредом ради постављеним заступником у претрес узети.

У Сарајеву, 11. маја 1902.

Срп.-прав. АЕМ. Консистоорија Дабро-босанска.

Српско-православна АЕМ. Консистоорија Дабро-босанска.

Број 428
1. ех 1902.

3--3

Е д и к т.

Милан Шљивић, родом из Пљеваља (Новопазарског санџака), који је своју супругу Савку рођ. Џуверовића још прије 16 година безразложно напустио, и од тога доба јој се никада јављао није, — овијем се позива, да се овоме духовном суду до 1. августа 1902. год. лично или писмено тим сигурније пријави, што ће се у противном случају његовој супрузи подијелити право, да га у сврху развода брака због злогбног напуштања тужи.

У Сарајеву, 25. априла 1902. год.

Срп.-прав. АЕМ. Консистоорија Дабро-босанска.

Српска православна Консистоорија Херцегов.-захумска.

Број 261 из 1902.

2--2

Н а т ј е ч а ј.

У Невесињском протопрезвитерату упражњена је парохија Лукавац. Има 5 села, 280 кућа, 2426 душа, и прихода годишње (са хонораром за катихизацију) 1600 круна.

Који од свештеника и богослова жели на ову парохију бити стално изабран, нека се обрти овој консистоорији најдаље до 1. јула о. г.

У Мостару, 15. маја 1902.

АЕМитрополит:

Серафим.

„Источник“ излази два пута и то половином и крајем мјесеца. Цијена је листу на цијелу годину 4 фор. или 8 круна, а на пола године 2 фор. или 4 круне; за стране земље на цијелу годину 5 фор. или 10 круна, а на пола године 2.50 фор. или 5 круна. Учитељима основних школа и ђацима даваће се лист у пола цијене. Претплата се шаље администрацији листа у Сарајево, а рукописи уредништву у Рељево код Сарајева. Рукописи се не враћају.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Г. г.

СВЕШТЕНИЦИМА, УЧИТЕЉИМА И РОДИТЕЉИМА НА УВАЖЕЊЕ!

Умољавају се сви г. г. свештеници, учитељи да изволе потписаној управи одмах јавити, колико желе ваљаних ђака да препоруче сад одмах, а колико кад се школска година сврши у шегрте, да буду до коју годину ваљани, сретни и угледни људи.

То нам је нужно знати, ради нашег даљњег распореда, јер су се многи господари наши пријатељи по варошима заузели, да смјесте што више ваљаних ђака, које ми препоручимо.

УПРАВА ПРИВРЕДНИКА У ЗАГРЕБУ
одјељење за намјештање особља.